

УДК: 167.7

ТЕОРЕТИЧНІ УЗАГАЛЬНЕННЯ ЩОДО РОЗУМІННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «БІЗНЕС-АНАЛІТИКА»

Сисоєнко І.А. – к.е.н., Херсонський НТУ

Постановка проблеми. Сучасні умови ведення бізнесу, що характеризуються зростаючою жорсткою конкуренцією і нестабільністю економічних умов, пред'являють підвищені вимоги до оперативності і якості рішень, що приймаються, на всіх рівнях управління підприємством. Підтримка ухвалення рішень припускає володіння актуальною усеосяжною інформацією про стан і тенденції розвитку бізнесу методами і засобами Business Intelligence.

При цьому обсяг інформації, яку необхідно враховувати для формування оптимальних обґрунтованих рішень, неухильно росте. Це приводить до ситуації, коли стає неможливо ефективно управляти підприємством без використання сучасних засобів інформаційного забезпечення, а саме методів і засобів бізнес-аналітики.

Стан вивчення проблеми. Передовий закордонний досвід свідчить, що інформаційні ресурси, безперечно, є найбільш вагомою складовою конкурентоспроможності підприємства. Вагомий внесок у розробку питань бізнес-аналітики внесли вітчизняні та зарубіжні вчені В. Артем'єв, М.С. Купріянов, В. В. Степаненко, І. І. Холод Дж. Маршалл, З. Бжезинський, Г. Кісінджер, Б. Рассел, К. Поппер, О. М. Томашевський, О. Мельник та інші.

Результати досліджень. Активний розвиток бізнес-аналітичної діяльності у вітчизняних державних і комерційних установах набув ознак однієї з істотних тенденцій останнього часу. Її актуалізація зумовлена певними об'єктивними факторами: з одного боку — це демократизація соціального життя, розвиток ринкових відносин, легітимність, бурхливий розвиток підприємницької діяльності, а з іншого — пов'язане з ними підвищення значимості інтелектуальної складової при прийнятті рішень в управлінській та інших сферах суспільного життя, а також зростаючий потік інформації, необхідний для швидкого прийняття управлінських рішень і здійснення інших видів суспільної діяльності.

Розгляд сутності бізнес-аналітики треба почати із з'ясування змісту поняття «аналітика».

Досліджуючи і узагальнюючи різні підходи до аналізу інформації, більшість науковців зіткнулася з множиною конкретних типів, видів і форм аналітики. Залежно від специфіки історико-культурного контексту своїх досліджень, різні вчені і практики вкладали у своє розуміння феномена аналітичної діяльності різний зміст.

Аналітика може виступати способом організації пізнавальної діяльності, націленої на пошук і розкриття тих закономірностей і рушійних сил, які на момент початку досліджень невідомі, що іноді надає аналітичному дослідженню непередбачуваний, ризикований характер. Ризик тут обумовлений тим, що ніякий винайдений метод істини свідомо не гарантує і є лише ще одним ступенем на шляху до пізнання феномену.

У цьому відношенні навіть помилкове рішення, якщо воно отримало правильну оцінку - теж предмет аналітичного осмислення, оскільки потенційно здатне озброїти новими знаннями [3].

Суть аналітики, як наукової дисципліни, передусім, пов'язана з методологічною і інтелектуально-технологічною сторонами діяльності, спрямованою на рішення завдань управління або синтезу нових знань. Таким чином, можна дати таке визначення.

Аналітика - це цілісна сукупність принципів методологічного, організаційного і технологічного забезпечення індивідуальної і колективної розумової діяльності, що дозволяє ефективно обробляти інформацію з метою вдосконалення якості наявних і придбання нових знань, а також підготовки інформаційної бази для ухвалення оптимальних управлінських рішень [5].

Також аналітика розглядається як сукупність базисних процесів, що визначають її суть. На наш погляд, до числа найбільш значимих процесів, що визначають суть аналітики, відносяться такі:

1. Процес аналізу цілей управління і формулювання завдання інформаційно-аналітичної роботи.
2. Процес адаптивного управління збором інформації в інтересах рішення управлінських завдань в умовах ситуації, що міняється.
3. Процес аналізу і оцінювання отриманої інформації в контексті цілей управління, виявлення суті спостережуваних процесів і явищ.
4. Процес побудови моделі предметної області досліджень, об'єкта досліджень і середовища його функціонування, перевірка адекватності моделі і її корекція.
5. Процес планування і проведення натурних або модельних експериментів.

Таким чином, аналітика - це, передусім, основа інтелектуальної діяльності, спрямованої на рішення практичних завдань. У її основі лежить не стільки принцип констатації фактів, скільки принцип "випередження подій", що дозволяє підприємству або індивідові прогнозувати майбутній стан об'єкта аналізу. Можна стверджувати, що аналітика грає інтегруючу роль у реконструкції минулого, розкритті сьогодення і прогнозуванні майбутнього.

Аналітику можна розглядати як деяку єдність пізнавально-практичного проблемного поля й аналітичних методів здобуття знання. У цьому сенсі аналітика являє собою спосіб здобуття знання про практичні проблеми, які виникають в управлінні, і шляхи їх вирішення за допомогою застосування аналітичних методів [5].

З позиції діяльнісного підходу аналітику можна розглядати як специфічну діяльність певного суб'єкта в певному проблемному полі. Зокрема, аналітична діяльність в управлінні реалізується за двома класами суб'єктів: за рівнем організації та залежно від приналежності до сфери реалізації аналітики й використання результатів. Перший клас охоплює значний спектр суб'єктів — від спеціальних аналітичних інституцій до менеджерів організації. До аналітичної діяльності належать ті процедури й процеси інтелектуальної діяльності, які мають ознаки творчості, породжують нову інформацію, дозволяють виявляти нові проблеми або їх аспекти, пропонувати нетрадиційні способи їх вирішення [4].

В останні два десятиліття у сфері аналізу інформації все частіше вживають термін «Business Intelligence» (BI).

Термін "бізнес-аналітика" - переклад російською мовою англійського вираження Business Intelligence, скорочено BI, якому немає однозначної відповідності в російській мові. Коли йдеться про бізнес-аналітику, можуть матися на увазі три різні поняття:

процес перетворення даних в інформацію і знання про бізнес для ухвалення якісніших рішень;

знання про бізнес, здобуті в результаті поглибленого аналізу даних;

інформаційні технології (методи і засоби) збору даних, консолідації інформації і забезпечення доступу бізнес-користувачів до знань.

Сам термін Business Intelligence вперше було введено компанією Gartner в 80-х роках XX ст. В 1996 р. Gartner дала йому таке визначення: "програмні засоби, що функціонують в рамках підприємства і які забезпечують функції доступу та аналізу інформації, що знаходиться в сховищі даних, а також забезпечують прийняття правильних і обґрунтованих управлінських рішень". Сьогодні Gartner значно розширило поняття даного терміну й у цілому BI трактується нею як "відповідні застосування, інфраструктури, платформи, інструменти та кращі практики, що забезпечують доступ до інформації та її аналіз з метою оптимізації рішень і управління ефективністю". На їх базі створюються BI-системи. Їх ціль — підвищити якість інформації для прийняття управлінських рішень. BI-системи також відомі під назвою "Системи Підтримки Прийняття Рішень (Decision Support System) [2].

Згідно з [6], перше визначення «Business Intelligence», яке не набуло широкого розповсюдження, зафіксоване у 1958 р., у журналі «IBM Journal», у статті «A Business Intelligence System», у якій науковий співробітник компанії Ганс Петер Лун (Hans Peter Luhn) запропонував однойменну з назвою статті структуру автоматизованої системи для реєстрації, реферування, кодування вхідних і внутрішніх документів організації, їх зберігання та вибіркового розповсюдження серед користувачів (окремих фахівців і груп) відповідно до їх профілів у системі [7]. У статті визначено термін «business» — діяльність для досягнення цілей у сферах науки, технології, торгівлі, промисловості, правочинства, уряду, оборони та ін. Також визначено, з посиланням на тодішню редакцію словника Вебстера (Webster's New Collegiate Dictionary), термін «intelligence» — здатність розуміти взаємні зв'язки представлених фактів таким чином, щоб діяти в напрямку до бажаної мети. Отже, у статті визначено термін «A Business Intelligence System» та представлена структура системи, яка тепер асоціюється із системами управління електронними документами (Electronic Document Management, EDM), системами управління контентом підприємства (Enterprise Content Management, ECM) та ін. Компанія IBM, яка ввела термін, є одним із провідних розробників цих систем [8–10]. Такі системи часто асоціюють з більш загальним класом систем управління знаннями (Knowledge Management System, KMS).

Термін «Business Intelligence», у його теперішньому тлумаченні, запропонував у 1989 р. Говард Дрезнер (Howard Dresner) [6, 11], який після цього більше 10-ти років працював у компанії Гартнер науковим співробітником, віцепрезидентом і був провідним аналітиком за напрямком BI. Компанія активно

поширювала термін для позначення комплексу «концепцій і методів покращання розробки ділових рішень з використанням систем підтримки, заснованих на фактах» [6, 11]. До цих систем («fact-based support systems») можна віднести, насамперед, DSS на основі баз даних і електронних таблиць, а також експертні системи, бази знань яких містять бази фактів і бази правил. Провідні Web-сайти за цією тематикою і виробники BI-інструментів також наводять подібні визначення, які підкреслюють різні особливості терміну або рекламованих інструментів, для прикладу представлені у [1, 11].

Business Intelligence (BI) - це технології, що дають можливість організації перетворювати дані в інформацію щодо бізнесу, а потім цю інформацію - у знання для управління бізнесом.

Отже, Business Intelligence (BI) націлений на якісне підвищення роботи бізнесу. Широко застосовується в таких сферах діяльності, як виробництво, оптова чи роздрібна торгівля, управління проектами, страхування, маркетинг, управління, бюджетування і планування.

Висновки та пропозиції. «Business Intelligence» – це узагальнюючий маркетинговий термін-метафора, який не має адекватного дослівного тлумачення чи перекладу. Він позначає синергетичний комплекс інформаційних високих технологій, які забезпечують вилучення, трансформацію й завантаження інформації з різних джерел до сховища й кіосків даних для її приведення до єдиного структурованого формату й подальшого аналізу за допомогою регламентованих запитів і звітів, нерегламентованої багатовимірної оперативної аналітичної обробки, інтелектуального аналізу – з метою підтримки прийняття рішень з гарантовано більшим корисним ефектом, порівняно з використанням традиційних баз даних і електронних таблиць.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Deborah Quarles van Ufford. Business Intelligence. The Umbrella Term (2002) [Електронний ресурс]. – 2007. – Режим доступу : www.few.vu.nl/en/Images/werkstuk-quarles_tcm39-91416.doc.
2. В.Артемов. Что такое Business Intelligence? 24.04.2003. Открытые системы, #04/2003 [Електронний ресурс] – 2009. – Режим доступу : <http://www.osp.ru>.
3. Коковський А. Business Intelligence: ще сучасніший ніж 20 років тому / А. Коковський // ІТМ. Інформаційні технології для менеджменту. – 2011. – № 1, 2. – С. 40-44.
4. Конотопов П. Ю. Аналитика. Методология, технологические и организационные аспекты информационноаналитической работы / П. Ю. Конотопов, Ю. В. Курносов. — М. : Русаки, 2004. — 250 с.
5. Матвієнко О. В. Основи інформаційного менеджменту : навч. посіб. / О. В. Матвієнко. — К : Центр навчальної літератури, 2004. — 128 с.
6. Сурмін Ю. П. Аналітика державного управління: сутність і тенденції розвитку [Електронний ресурс] / Ю. П. Сурмін. — Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/eejournals/DUTP/200771/txts/06sydpdsv.htm>.
7. Brief History of Decision Support Systems (version 4.1). By D. J. Power. Editor, DSSResources.COM [Електронний ресурс]. – 2010. – Режим доступу : <http://dssresources.com/history/dsshistory.html>.

8. Luhn H.P. A Business Intelligence System (PDF) / H.P. Luhn. – IBM Journal. – 2009. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.research.ibm.com>.
 9. Gartner Research site [Електронний ресурс]. – 2010. – Режим доступу : <http://www.gartner.com>.
 10. The State Of Business Intelligence Software And Emerging Trends: 2010 by Holger Kisker, Ph.D. [Електронний ресурс]. – 2010. – Режим доступу : <http://www.forrester.com>.
 11. Business Analytics Solutions. An IDC continuous intelligence service [Електронний ресурс]. – 2010. – Режим доступу : <http://www.idc.com>.
 12. Deborah Quarles van Ufford. Business Intelligence. The Umbrella Term (2002) [Електронний ресурс]. – 2007. – Режим доступу : www.few.vu.nl/en/Images/werkstuk-quarles_tcm39-91416.doc.
-